

N:o 131.

Ank. till Riksd. kansli den 15 maj 1907, kl. 9 f. m.

Utlåtande, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till iståndsättande af de åt landshöfdingen i Jönköpings län anvisade boställslägenheter m. m.

(2:a U. A.)

Uti en till Riksdagen den 8 mars 1907 aflåten, till statsutskottets förberedande behandling öfverlämnad proposition, n:o 89, har Kungl. Maj:t under åberopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver finansärenden för samma dag föreslagit Riksdagen att, dels för om-inredning, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med ett af arkitekten greve S. Cronstedt utarbetadt förslag, af de åt landshöfdingen i Jönköpings län uti länsresidenset i Jönköping anvisade boställslägenheter dels ock för införande ej mindre af ledningar för elektrisk belysning i samma lägenheter än äfven af värmeledning i hela residensbyggnaden, å extra stat för år 1908 anvisa ett anslag af 47,800 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under innevarande år disponera beloppet.

I detta ärende har föredragande departementschefen till statsrådsprotokollet anført följande:

»I underdånig skrifvelse den 29 sistlidne januari har öfverintendentsämbetet gjort framställning om beredande af medel för iståndsättande och ominredning i vissa delar af de åt landshöfdingen i Jönköpings län uti länsresidenset i Jönköping anslagna boställslägenheter samt för införande därstädes af ledningar för elektrisk belysning äfven som i hela residensbyggnaden af värmeledning; och har öfverintendentsämbetet därvid öfverlämnat, förutom på ämbetets föranstaltande

utarbetade förslag till anordnande af dylik värmeledning samt kostnadsförslag till omförmälda byggnads- och andra arbeten, *dels* instrument öfver den laga af- och tillträdessyn å nämnda boställslägenheter, som af rådstufvurätten i Jönköping hållits hösten 1906 mellan f. d. landshöfdingen friherre Hj. Palmstierna, afträdare, samt landshöfdingen Fredr. Pettersson, tillträdare, *dels* tre särskilda af landshöfdingen Pettersson till öfverintendentsämbetet aflåtna skrivelser jämte ritningar och beskrifning till de ifrågasatta byggnadsarbetena, *dels ock* yttrande i ämnet af Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Jönköpings län.

På sätt framgår af sagda syneinstrument och öfriga insända handlingar, äro såsom boställslägenheter åt landshöfdingen i länet upplåtna i residensbyggnaden *dels* våningen en trappa upp med undantag af tre för landtmäterikontoret disponerade rum (n:ris 60—62) jämte trappuppgång (n:o 59), *dels* vinden med därå för närvarande inredda 6 rum, *dels ock* såsom betjäntrum rummet n:o 33 å nedra botten.

Vid nämnda syneförrättning, därvid såsom kronoombud närvarit t. f. landskamreraren Knut Gislén, hade, enligt hvad syneinstrumentet utvisar, från tillträdande boställshafvarens sida tillkännagifvits, att han ämnade hos vederbörande göra framställning, att, för tillgodoseende af billiga hygieniska fordringar, nödiga sofrum m. m. måtte inredas mot söder å residensbyggnadens vind, samt att han, vid bifall till en dylik framställning, afstode från ofvannämnda betjäntrum å nedra botten. I anledning häraf hade kronoombudet förklarat, att nuvarande länsnotarierummet vore för de minst tre personer, hvilka där hade sitt dagliga arbete, otillräckligt, hvilket nödvändiggjorde inredning af ett nytt arbetsrum för en aflänsnotarierna, något som läte sig göra af nuvarande arkivrummets (n:o 32) norra del, samt att, om beslut i sådan riktning komme att fattas, ifrågavarande betjäntrum (n:o 33) lämpligen kunde sammanslås med återstoden af rummet n:o 32 (södra delen) för att bilda arkivrum.

Synerätten, som i likhet med kronoombudet, med hänsyn därtill att i själfva boställsvåningen endast två rum, hvaraf det ena vore matsal, låge mot söder, förklarat sig vilja tillstyrka tillträdarens framställning om inredning å vinden af boningsrum, hade tillika såsom sin åsikt uttalat, att lämpligt vore, att residensbyggnadens yttre iståndsattes samtidigt med blifvande inre reparationers verkställande. Vidkommande de under synegången anmärkta bristfälligheter inom boställslägenheterna hade synerätten slutligen i utslag den 7 november 1906 förpliktat kronan att bekosta reparationsarbeten i boställslägenheterna till ett

beräknadt värde af 2,890 kronor 71 öre och afträdande boställshafvaren dylika arbeten till ett värde af 315 kronor 25 öre.

Sedermera har tillträdande boställshafvaren i skrifvelse till öfverintendentsämbetet den 20 november 1906 hemställt, att, samtidigt med vidtagandet af de reparationsarbeten å residensbyggnaden, som påsynats vid en den 29 september 1906 å densamma hållen ekonomisk besiktning äfvensom vid nyssnämnda laga af- och tillträdessyn, följande förändrings- och ominredningsarbeten i boställslägenheterna måtte utföras, allt i enlighet med ett af e. o. arkitekten hos öfverintendentsämbetet grefve S. Cronstedt uppgjordt förslag. Två i residensbyggnadens tredje våning belägna vindsrum jämte en del af södra sidans vind skulle genom höjning af taket förändras till fyra sofrum med garderober. För att åstadkomma ett tillräckligt stort hvardagsrum åt solsidan skulle vidare garderoben i rummet n:o 55 i våningen en trappa upp samt väggen mellan detta rum och tamburen n:o 56 borttagas och en kakelugn i rummet n:o 55 utbytas mot en enkel öppen spis. Muren under fönstret borde ökas tillräckligt, för att blåsten icke skulle tränga igenom, hvarjämte fönstren och packningen omkring fönsterposterna skulle ytterligare omses. Enligt de skrifvelsen bilagda ritningar med beskrifning skulle slutligen det i rummet n:o 58 inredda mörka badrummet liksom garderoben till n:o 56 borttagas samt ett klosett- och toaletterum inredas i den rummet n:o 56 angränsande del af rummet n:o 58, medan sistnämnda rum i öfrigt skulle afstängas från bostaden och läggas till landtmäterikontorets därtill gränsande lokaler. Såsom stöd för den sålunda gjorda framställningen har tillträdande boställshafvaren, som upprepat sitt vid syneförrättningen lämnade förklarande, att, om den af honom begärda vindsinredningen komme till stånd, han vore villig att afstå det honom till begagnande tilldelade rummet n:o 33 i bottenvåningen för beredande af ökad utrymme åt länets landskansli, i hufvudsak anført, att boställsvåningen i följd af sin belägenhet och rumsindelning knappast inrymde något enda lämpligt sofrum, i det att rummen i allmänhet vore förlagda i norr och förty vore i saknad af allt solljus, men i stället utsatta för stormar från Vettern. Härtill komme, att rummen hade en betydlig storlek och vore 14 fot höga, ett till och med 16 fot, och så besvärade af drag från de illa omsedda fönstren och väggarna under fönstren, hvilka endast vore en mursten tjocka, att de nästan omöjligen kunde hållas tillräckligt varma vintertiden.

Vidare har tillträdande boställshafvaren i skrifvelse den 18 december 1906 gjort framställning därom att, för den händelse genom öfverintendentsämbetets försorg värmeledning komme att införas i länsstyrel-

sens ämbetslokaler, denna värmeledning måtte utsträckas till landshöfdingens boställslägenheter, under villkor att boställshafvaren iklädde sig årlig afgift för ränta och amortering å sistnämnda del af anläggningen och ersatte den ökning i bränsleförbrukningen, som häraf blefve en följd.

Slutligen har tillträdande boställshafvaren i en den 5 sistlidne januari till öfverintendentsämbetet aflåten skrifvelse anhållit, att klosett-anordningarna i serveringsrummet n:o 71 måtte borttagas med bibehållande af passagen till rummet n:o 69, hvarest befintliga skåp borde borttagas, att målning af väggar och tak i matsalen måtte verkställas och panel till lämplig höjd därstädes anbringas, samt att elektrisk belysning måtte anordnas såväl inom boställslägenheterna som uti länsstyrelsens ämbetslokaler.

Med vitsordande att de utaf tillträdande boställshafvaren begärda ändringarna i de för honom anvisade boställslägenheter vore af behofvet påkallade, har därefter Kungl. Maj:ts befallningshafvande i skrifvelse den 16 sistlidne januari tillstyrkt bifall till de i sådant afseende gjorda framställningar.

För egen del har öfverintendentsämbetet förklarat, att vid granskning af det företedda syneinstrumentet icke någon anmärkning från ämbetets sida uppkommit, lika litet som ämbetet ansett sig hafva något att erinra mot hvad, såsom ofvan angifvits, af tillträdande boställshafvaren begärts utöfver hvad synerätten ålagt kronan att bekosta. Vid sådant förhållande och då ämbetet icke heller funnit något att invända mot det af arkitekten grefve Cronstedt uppgjorda förslag till tillbyggnad och förändring af bostället i fråga, sådant detta förslag vore affattadt å tre ämbetets skrifvelse bilagda ritningsblad jämte beskrifning, hade, anför ämbetet vidare, ämbetet låtit uppgöra kostnadsberäkning till genomförande af samtliga de arbeten, som, på sätt synerätten dömt och tillträdande boställshafvaren, efter ämbetets bedömande, med fog påfordrat eller eljest befunnits nödigt, syntes blifva erforderliga för ett nöjaktigt iståndsättande af landshöfdingebostaden i Jönköping. Denna kostnadsberäkning, den ifrågasatta värmeledningen oberäknadt, slutade å en summa af 30,000 kronor, hvaraf 16,080 kronor komme på verkställandet af förändringarna inom byggnadens vind.

Skulle Kungl. Maj:t pröfva skäligt, att såväl Kungl. Maj:ts befallningshafvandes i länet ämbetslokaler som landshöfdingens boställslägenheter försåges med värmeledning, komme, enligt ett af ingenjören Hugo Theorell på ämbetets föranstaltande upprättadt förslag, en dylik anordning att betinga ett kostnadsbelopp af 17,800 kronor, däraf för

värmeledningen inom ämbetslokalerna 10,500 kronor och för enahanda anordning inom bostaden 7,300 kronor, hvarvid kostnaden för driften — därtill kunde beräknas åtgå cirka 1,500 hektoliter koks pr år — torde kunna delas lika mellan de båda lokalgrupperna.

I fråga om ordningen för anskaffande af de för ifrågavarande arbeten erforderliga medel, har ämbetet ansett sig icke hafva annat att i sådant afseende föreslå, än att Kungl. Maj:t hos Riksdagen gjorde framställning om beviljande af särskildt anslag för iordningställande af landhöfdingebostaden i Jönköping, helst öfver hälften af den härför beräknade kostnaden skulle utgå för en påbyggnad af residenset, ett arbete, hvars utförande det till ämbetets förfogande stående ordinarie reparationsanslaget icke, med hänsyn till dess relativa knapphet, egentligen kunde anses vara afsedt att bekosta. Vid bestämmandet af anslagsbeloppet torde böra tagas i betraktande, att, då värmeledningen för såväl ämbetsrum som boställsvåning, om sådan skulle, såsom ämbetet ansåge rimligt, komma till stånd inom denna senare, naturligen borde utföras samtidigt och i samband med nu förestående reparationsm. fl. arbeten, men ämbetets ordinarie medel för år 1907 icke medgäfvit en så stor utgift som den, hvilken för värmeledningens anordnande inom länsstyrelsens lokaler erfordrades, i anslagssumman borde ingå omkostnaden jämväl för ett dylikt anordnande och anslaget alltså bestämmas till 47,800 kronor.

I detta sammanhang framhåller ämbetet ej mindre att ämbetet i det af ämbetet framlagda kostnadsförslag icke upptagit någon post för murnings- m. fl. arbeten i och för värmeledningsanordningarna och detta af den orsak, att i nämnda förslag intagna belopp för — om värmeledning icke blefve i bostaden införd — nödiga arbeten för ny- och omsättning af kakelugnar m. m. kunde anses motsvara kostnaden för förstnämnda arbeten, än äfven att erforderliga belopp till murningsarbeten för länsstyrelsens värmeledning, till residensbyggnadens yttre reparationer i anseende till tak och fasader samt för elektrisk belysningsinförande i ämbetslokalerna, hvilka senare arbeten voro af verkligt behof påkallade, torde kunna upptagas i årets generalförslag rörande reparationer och underhåll af kronans under ämbetets inseende ställda hus och byggnader i landsorten.

I det att ämbetet i anslutning till hvad sålunda anförts hemställt, att Kungl. Maj:t måtte till Riksdagen aflåta proposition om beviljande på extra stat för år 1908 af ett anslag å 47,800 kronor för utförande af ifrågavarande arbeten, har ämbetet tillika framhållit lämpligheten däraf, att medgifvande utverkades att redan detta år få disponera an-

slaget, som i sinom tid torde få ställas till disposition af ämbetet för att för afsedda ändamålet — äfven genom uppgörelse under hand, därest sådant kunde befinnas för kronan förmånligast — användas. Om en framställning om anslag för omförmälda ändamål bifölles, syntes det ämbetet, som om Kungl. Maj:t — som torde förordna om förenämnda rums, n:o 33 i bottenvåningen, öfverflyttande till länsstyrelsens tjänstelokaler — borde bestämma angående sättet för erläggandet och beloppet af den årliga ränta och amortering, tillträdande boställshafvaren erbjudit sig att utgifva såsom godtgörelse för kostnaden för värmeledningens utsträckande till boställslägenheterna — hvilket erbjudande syntes böra antagas — samt ifråga om boställshafvarens andel i driftkostnaden för ofta nämnda värmeledning.

De till bostadslägenheter åt landshöfdingen i Jönköpings län upplåtna rum i länsresidenset i Jönköping bestå för närvarande af, förutom rummet n:o 33 å nedra botten, 10 rum jämte serveringsrum och kök i våningen en trappa upp samt af 6 rum å vinden. Af dessa rum ligga i våningen en trappa upp rummet n:o 55 och matsalen (n:o 68) åt söder, ett domestikrum (n:o 74) åt väster och öfriga rum mot norr. Af rummen å vinden ligga på vindens södra sida 3 synnerligen bristfälligt inredda, ursprungligen till vindskontor afsedda rum (n:ris 83, 84 och 85), medan de tre mera ombonade rummen (n:ris 80, 81 och 82) ligga å vindens norra sida.

Genom en sådan i och för sig mycket litet tillfredsställande anordning af bostadslägenheterna komma, såsom ofvan angifvits, så godt som alla rummen att ligga utsatta för de skarpa nordliga vindarna från Vettern. Då tillika, enligt hvad upplyst blifvit och instrumenten öfver förenämnda syn och besiktning utvisa, väggar och tak äro i ett bristfälligt skick, kan jag icke finna annat än att boställshafvarens ofvan omförmälda anspråk på lägenheternas ominredning och husets ombonande äro värda fullt beaktande.

Emot den upprättade och af öfverintendentsämbetet förordade planen för lägenheternas ominredning har jag icke något att anmärka. Antalet af de för boställshafvaren afsedda bostadsrummen å vinden komme visserligen att ökas med två, men i stället skulle rummet n:o 33 å nedra botten öfverflyttas till statens omedelbara disposition. Den verkliga ökningen af boställslägenheterna inskränkte sig sålunda till ett rum och antalet boställsrum i dess helhet skulle uppgå till 18.

Utom dessa ominredningsarbeten inom boställslägenheterna skulle emellertid, enligt hvad öfverintendentsämbetet påpekat, böra vidtagas

åtskilliga andra ganska dyrbara arbeten för byggnadens istandsättande samt för upplysning och uppvärmning af de åt länsstyrelsen och landshöfdingen upplåtna lägenheter. Taket behöfver nämligen, såsom jämväl redan framhållits vid senaste ekonomiska besiktningar å byggnaden, helt och hållet omläggas, hvarjämte ytterväggarna och byggnadens fasader i öfrigt tariffva en grundlig förbättring.

Enligt uppgjorda kostnadsberäkningar skulle de med ominredningsarbetena förenade kostnader utgöra 30,000 kronor, däri inbegripet ej mindre det belopp om 2,890 kronor 71 öre, som vid laga af- och tillträdessynen upptagits såsom kostnader för utförandet af därvid till verkställande på kronans bekostnad påsynade arbeten, än äfven ett belopp om 2,000 kronor för införande i boställslägenheterna af ledningar för elektrisk belysning.

Kostnaderna för takets omläggning och fasadernas bättrande kunna, enligt hvad jag erfarit, beräknas till i rundt tal 6,500 kronor.

Enligt det af ingenjören Theorell på uppdrag af öfverintendentsämbetet uppgjorda förslag till värmeledning skulle, om anläggningen utföres allenast för länsstyrelsens lokaler, kostnaderna för ledningen, färdigt uppsatt med tillbehör af pannor; värmekroppar, rörledningar och armatur, men oberäknadt erforderliga byggnadsarbeten, uppgå till 10,500 kronor. Utsträcket, på sätt tillträdande boställshafvaren hemställt, värmeledningen till boställslägenheterna, har kostnaden, såsom nämndt blifvit, beräknats till 17,800 kronor.

Lämpligheten däraf att i större till lokaler för myndigheter eller verk disponerade byggnader anordna värmeledning torde numera vara allmänt erkänd. Beträffande länsresidensbyggnaden i Jönköping är en sådan anordning så mycket angelägnare som, med hänsyn till byggnadens, såsom det synes, ovanligt tunna ytterväggar och dess för de kalla vindarna mera utsatta läge, fullt tillfredsställande temperaturförhållanden i ämbetslokalerna eljest icke torde vara att påräkna. Då samma skäl tala för värmeledningens införande jämväl i boställslägenheterna, har jag för egen del icke något att erinra mot det af öfverintendentsämbetet i förevarande afseende förordade förslag.

Såsom ett allmänt villkor för värmelednings anordnande i boställslägenheter synes mig böra uppställas, att boställshafvare, där ej alldeles särskilda förhållanden kunde påkalla en annan anordning, skall, såsom i förevarande fall redan erbjudits, själf vidkännas de kostnader, som följa med värmeledningens införande i boställslägenheterna. Staten såsom byggnadens ägare skulle sålunda visserligen utföra och i första hand

bekosta sagda anordning, men statens kostnader till såväl kapital som ränta komma att till statsverket af boställets innehafvare återgäldas. Emellertid torde billigheten fordra, att icke hela kostnaden omedelbart uttages hos den boställshafvare, som vid arbetenas utförande innehar samma lägenheter. Kostnaden synes mig böra fördelas på en längre tidrymd, som, i analogi med hvad som finnes stadgadt för gäldandet af vissa allmänna utgifter för boställen å landet, lämpligen torde kunna utsträckas till högst tjugu år och alltså successivt gäldas af dem, som under amorteringstiden åtnjuta förmånen af boställslägenheterna.

I förevarande fall har boställshafvaren förklarat sig fullt tillfredsställd med en af öfverintendentsämbetet uppgjord plan för förräntning och amortering af kostnaderna för värmeledningen, uppgående, såsom redan angifvits, till 7,800 kronor. Enligt denna plan inskränkes amorteringstiden till femton år och, med beräkning af 4 procent ränta å anläggningskostnaden, uppgår annuiteten till 656 kronor 57 öre. Mot denna amorteringsplan har jag ej något att anmärka samt vill i omförmälda afseende allenast tillägga, att amorteringstiden lämpligen synes kunna taga sin början omedelbart efter det värmeledningen blifvit behörigen utförd och afsynad, samt att annuiteten torde böra till landtränteriet halfårsvis inbetalas med hälften den 1 april och med hälften den 1 oktober.

Under sagda amorteringstid likasom därefter åligger det naturligen innehafvare af bostället att själf vidkännas den årliga kostnaden för lägenheternas uppvärmning. Så länge nuvarande fördelning af lägenheterna i länsresidensbyggnaden mellan länsstyrelsen och landshöfdingen blir rådande, torde nyssnämnda kostnad rättvisligen kunna, på sätt öfverintendentsämbetet ifrågasatt, delas jämnt mellan statsverket och boställshafvaren.

Rörande kostnaderna för ifrågavarande ominrednings- och öfriga omförmälda arbeten tillåter jag mig erinra, hurusom för utförande af vissa omfattande reparations- och andra arbeten i länsresidenset i Vänersborg redan genom Kungl. Maj:ts beslut den 15 nästlidne februari tagits i anspråk största delen af den besparing, som uppstått å 1906 års anslag till reparationer och underhåll af kronans under öfverintendentsämbetets inseende ställda hus och byggnader i landsorten; och 1907 års anslag för samma ändamål torde icke kunna, utan åsidosättande af andra högst viktiga underhållsarbeten med afseende å samma byggnader, lämna tillgång till bestridande af samtliga för omförmälda ändamål erforderliga kostnader. Förbises må ej, att, vid bifall till öfverintendentsämbetets i förevarande afseende gjorda förslag, nyssnämnda

anslag ändock komme att drabbas af icke ringa utgifter för nu ifrågasvarande boställe. Från detta anslag skulle nämligen i hvarje fall tagas medel för omläggning af taket, bättrande af byggnadens ytterväggar och fasader, för införande i länsstyrelsens lokaler af ledningar för elektrisk belysning jämte armatur m. m. Under sådana förhållanden finner jag mig böra biträda öfverintendentsämbetets förslag, att särskildt anslag af 47,800 kronor för utförande af vissa af ämbetet angifna arbeten inom boställslägenheterna måtte hos Riksdagen äskas, ett anslag, som, på sätt öfverintendentsämbetet jämväl föreslagit, torde få disponeras redan innevarande år.»

I anslutning till hvad departementschefen anfört får utskottet, som icke haft något att erinra mot de af Kungl. Maj:t framlagda ritningar och kostnadsförslag, hemställa,

att Riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förvarande framställning, må, dels för ominredning, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med ett af arkitekten greve S. Cronstedt utarbetadt förslag, af de åt landshöfdingen i Jönköpings län uti länsresidenset i Jönköping anvisade boställslägenheter, dels ock för införande ej mindre af ledningar för elektrisk belysning i samma lägenheter än äfven af värmeledning i hela residensbyggnaden, å extra stat för år 1908 anvisa ett anslag af 47,800 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under innevarande år disponera beloppet.

Stockholm den 14 maj 1907.

På statsutskottets vägnar:

HUGO TAMM.

Reservation:

af herrar *P. O. Lundell* och *F. W. Thorsson*.
